

**Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi
Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä**

Eduskunta on 27 päivänä syyskuuta 1994 lähettänyt puolustusvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 183.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Seppo Paasonen ja neuvotteleva virkamies Eero Paukkunen puolustusministeriöstä, työmarkkinajohtaja Teuvo Metsäpelto, neuvotteleva virkamies Veikko Liuksia ja hallitusneuvos Raija Isotalo valtiovarainministeriöstä, johtokunnan puheenjohtaja, maaherra Hannu Tenhiälä, toimitusjohtaja Matti Haarakoski sekä pääluottamusmies Irma Laurila Valtion pukutehtaalta, palkkasihteeri Keijo Kaleva Valtion Ammattiliitto ry:stä, asiamies Eija Niinikoski Suomen Teollisuustoimihenkilöiden Liitto ry:stä sekä työehtosopimusasiamies Jukka Eloranta Teknisten Liitto ry:stä.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvosto oikeutettaisiin luovuttamaan puolustusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Valtion pukutehdas -nimisen valtion teollisuuslaitoksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle sotilaspukimia, virka-asuja sekä työ- ja ulkoilupukimia valmistavalle ja markkinoivalle valtionyhtiölle. Valtio merkitsisi perustettaessa yhtiön koko osakekannan. Osakeyhtiömuoto on hallituksen esityksen mukaan toiminnallisesti sekä päätöksenteossa joustava ja riittävän nopea reagoimaan markkinatilanteen vaihteluihin sekä korostaa liiketaloudellisia tavoitteita ja toimintaperiaatteita.

Esitys liittyy vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Perustettavan yhtiön on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.1.1995.

Valtion pukutehtaan henkilöstö siirtyy perustettavan yhtiön palvelukseen yhtiössä sovellettavien työsopimusehdoin. Yhtiö vastaisi myös eläketurvan järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen mukaan rauhan- ja sodanajan tehtävät edellyttävät sotilasvaatetukseen ja -varustukseen liittyvää kotimaista taitotietoa, suunnittelua ja kehitystyötä sekä tuotantoa. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että perustettava yhtiö jatkaa toimintaansa puolustusministeriön hallinnonalaalla.

Hallitus on esityksessään korostanut yhtiön perustamiseen liittyvien valmistelevien toimenpiteiden kiireellisyyttä; perustettavan yhtiön tulisi käytännön syistä aloittaa toimintansa 1.1.1995. Valiokunta katsoo, että tärkeämpää kuin aloittamisajankohta sinänsä on ehdotetun muutoksen hallittu toteuttaminen siten, että kaikki tarpeelliset näkökohdat voidaan ottaa huomioon.

Hallitus ehdottaa, että henkilöstö siirtyy perustettavan yhtiön palvelukseen yhtiössä sovellettavien työsopimusehdoin. Yhtiön perustamisen yhteydessä noudatetaan saadun selvityksen mukaan samoja periaatteita kuin esimerkiksi Valtion painatuskeskuksen yhtiöittämisessä. Tarkoitus ei ole säilyttää valtion työehtoja, vaan noudattaa vastaisuudessa alan yleisiä työehtosopimuksia. Muutokset kohdistuisivat henkilöstöön eri tavalla riippuen työsuhteen kestosta, eläkekertymästä ja iästä. Muutoksen yhteydessä ei hallituksen tarkoituksena ole valtion varoin korvata henkilöstölle aiheutuvia menetyksiä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan henkilöstön eläkekertymä pienenesi 66 %:sta 60 %:iin; vaikutusta eläkkeisiin on vaikea arvioida. Valtion vuosilomat muuttuvat vuosilomalain mukaisiksi ja lomaraha pienenee keskimäärin 700–900 markkaa. Muutokset terveydenhuollossa ovat vähäisiä.

Valiokunta toteaa, että esimerkiksi Valtion painatuskeskusta yhtiöittäessä eduskunta valtiovarainvaliokunnan mietintöön (VaVM 72/1992 vp) ja perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 31/1992 vp) pohjautuen edellytti, että eläke- ja muut työsuhtedekysymykset järjestetään sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä. Eläkekysy-

myksestä neuvoteltiin yhtiön ja henkilöstön edustajien kesken. Yhtiö järjesti henkilöstölle työntekijäin eläkelain mukaisen eläketurvan vuoden 1993 alusta lukien. Eläkejärjestely ei ole kuitenkaan tyydyttänyt henkilöstöä. Yksi työntekijä on nostanut kanteen yhtiötä vastaan ja saanut käräjäoikeuden myönteisen päätöksen. Asian oikeuskäsittely on kesken.

Perustuslakivaliokunta piti edellä mainitussa lausunnossaan henkilöstön eläkeoikeudellista asemaa yhtiöittämisen yhteydessä tulkinnanvaraisena. Se totesi yhtäältä mahdolliseksi tulkinna, että valtio työnantajana on valtionyhtiön palvelukseen siirtyvän henkilöstön osalta sitoutunut jo aiemman työsuhteen aikana valtion eläkelain mukaiseen eläketasoon. Vastaavasti valtion eläkelakiin perustuvat olennaiset eläke-edut olisivat tulleet osaksi näiden työsuhteiden ehtoja, eikä niitä voitaisi muuttaa kuin lähinnä sopimuksella. Toisaalta perustuslakivaliokunnan mukaan voidaan katsoa, että valtion eläkelain 1 §:n nojalla, joka määrittelee lain soveltamisalan, henkilöstön eläkeoikeudellinen asema määräytyy yhtiöittämisestä alkaen toisen perusteen eli työntekijäin eläkelain mukaisesti, koska muusta ei ole sovittu.

Perustuslakivaliokunta katsoi, että työntekijäin eläkelain soveltaminen yhtiöittämisestä alkaen voi heikentää joidenkin valtion eläkelain mukaisen eläkeiän saavuttamista lähestyvien työntekijöiden olennaisia eläke-etuuksia koh-

tuuttoman paljon siihen verrattuna, että he eläketapahtuman sattuessa olisivat edelleen valtion palveluksessa. Lausunnossa pidettiin välttämättömänä, että tällaisen tilanteen varalta kiinnitetään asiaan huomiota sen varmistamiseksi, että eläke-etuuksien kannalta päästään kohtuulliseen lopputulokseen.

Puolustusvaliokunta edellyttää, että muutettaessa Valtion pukutehdas valtionyhtiöksi työntekijöiden eläke- ja muut työsuhteyksymykset järjestetään sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä.

Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että pukutehtaan yhtiöittäminen ei edellytä valtion talousarvioon otettavaksi erillistä määrärahaa. Valiokunnan käsityksen mukaan lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentissa todettu enintään viiden miljoonan markan vakuudettoman lainan myöntäminen yhtiölle edellyttää kuitenkin eduskunnan päätöstä ja siten Valtion pukutehdasta koskevan luvun palauttamista valtion vuoden 1995 talousarvioon.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen, varapuheenjohtaja Laakso, jäsenet von Bell, Ihmäki, Korva, Laitinen, Lindqvist, A. Ojala, Py-

käläinen, Rimmi, Seivästö, Westerlund ja Vihriälä sekä varajäsenet Jouppila, Kohijoki ja Lehtosaari.

Vastalause

Valtion liike- ja teollisuuslaitosten yhtiöittämisessä on edetty vauhdilla. Tämä on johtanut muun muassa siihen, että henkilöstön asemaa koskevissa järjestelyissä on esiintynyt kirjavuutta. Monissa tapauksissa henkilöstön asemaa, etuja ja oikeuksia koskevista kysymyksistä on

voitu sopia ennen yhtiöittämistä henkilöstön kanssa. Tällöin ongelmia ei ole ilmennyt. Toisaalta on tapauksia, kuten Painatuskeskus Oy, joissa työntekijät ovat joutuneet peräämään oikeuksiaan tuomioistuinten kautta. Omistajayhtiönsä kannalta ei ole järkevää, että työnteki-

jöiden oikeudet joudutaan toteuttamaan raastuvassa. Varautuminen muutoksiin on tärkeää molemmin puolin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa n:o 31/1992 vp, joka koskee Valtion painatuskeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi, todetaan, että erityisesti kysymys eläke-etuuksista ei ole vailla perustuslaillisia ulottuvuuksia, ja valiokunta pitää perusteltuna, että valtion laitosten yhtiöittämisissä työntekijöiden eläke- ja muut työsuhteyksymykset järjestetään sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä. Valiokunta on nyt käsillä olevassa tapauksessa ottanut mietintöön otetussa ponnassa saman kannan.

Valtion pukutehtaan osalta neuvottelut ovat kesken eikä voida olla varmoja siitä, että neuvottelutulos saavutettaisiin ennen yhtiöittämislain voimaantuloa. Tämä lisää epävarmuutta puolin ja toisin. Työntekijöiden olisi voitava olla varmoja siitä, millaisilla ehdoilla yhtiön palveluksen siirtyminen tapahtuu. Ei ole myöskään perustettavan yhtiön ja sen omistajan kannalta järkevää siirtyä yhtiömuotoon tilanteessa, jossa auki olevia kysymyksiä on paljon ja oikeusprosessit mahdollisia.

Puolustushallinnon alalla tapahtuneissa yhtiöittämisissä on Vammas Oy:n ja Patruunatehdas Lapua Oy:n tapauksissa voitu sopia eläke-etuuksien heikentymisten korvaamisesta täysimääräisenä. On kummallista, että pukutehtaan osalta näin ei ole voitu menetellä. Tämän voi arvella johtuvan siitä, että kyse on naisvaltaisesta alasta. Tällaiseen syrjintään ei valtion ole aiheutta syyllistyt.

Jotta neuvotteluille voitaisiin turvata riittävä aika, on perusteltua, että Valtion pukutehdas yhtiöitetään vasta vuoden 1996 alusta lukien. Siirtymäaikana voitaisiin työntekijöiden etuuksiin liittyvistä kysymyksistä sopia ja epävarmuudet poistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotuksen voimaantulosäännös hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

5 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1994

Reijo Laitinen
Eila Rimmi

Arja Ojala
Jaakko Laakso

Aarno von Bell
Tuija Maaret Pykäläinen

